

Zelena agenda u Istri: kako se razvijati uz dugoročno očuvanje okoliša

Dušica Radojčić

Zelena Istra, Pula

Slika 1. 16. lipnja 2004. - prezentacija projekta "Zelena agenda u Istri" u Hrvatskoj gospodarskoj komori u Puli u prisustvu župana Istarske županije i predstavnika Ambasade Kraljevine Nizozemske u Hrvatskoj

Prošlo je više od 10 godina otkako je međunarodna zajednica na Summitu u Rio de Janeiru prihvatila principe održivog razvoja tj. razvoja koji će, čuvajući prirodne resurse, omogućiti i budućim generacijama da se njima koriste. Međutim, u Hrvatskoj je dosad, iako deklarativno postoji namjera, vrlo malo učinjeno po tom pitanju; integrirani konzervacijsko-razvojni projekti, premda od presudnog značaja za buduće generacije, još uvijek nisu zaživjeli. U ostvarivanju planova održivog razvoja ključnu su ulogu, u suradnji s građanima, trebale odigrati lokalne vlasti. Da bi se taj proces pokrenuo, udruga Zelena Istra je početkom 2003. godine, u partnerstvu s nizozemskom zakladom "Milieucontact Oost-Europa», započela s realizacijom projekta "Zelena agenda u Istri".

Radi se o projektu kreiranja i provođenja lokalne strategije održivog razvoja u odabranim istarskim gradovima i općinama temeljenom na "Lokalnoj agendi 21", međunarodnom dokumentu koji objašnjava kako razvoj na lokalnom nivou učiniti društveno, gospodarski i ekološki održivim.

Cilj našeg projekta bio je uspostavljanje partnerskog odnosa između lokalne uprave, poslovnog sektora i građana u izradi planova za provođenje ideje održivosti na lokalnom nivou. Uključivanjem svih segmenata zajednice u proces donošenja odluka stvara se široka podrška provođenju planova i onemogućavaju sukobi i protivljenja koji koji koče razvitak i generiraju nepotrebne troškove .

ŠTO JE UČINJENO ZA TRAJANJA PROJEKTA?

Osmišljavanje, organizacija i provođenje aktivnosti projekta "Zelena agenda u Istri" pokazala se nimalo jednostavim zadatakom. Izrada plana održivog razvoja neke zajednice, koji bi bio rezultat dvogodišnjeg dogovaranja predstavnika svih relevantnih segmenata te zajednice, proces je čiji uspjeh ovisi o brojnim pretpostavkama i elementima, na koje je ponekad teško ili nemoguće utjecati. Među važnijim pretpostavkama spomenuli bismo iskustvo i organizacijske sposobnosti udruge inicijatora i koordinatora projekta, odnos udruge s lokalnom upravom, odnos i podrška lokalne vlasti projektu, interes i angažman građana i drugih aktera zajednice itd. Upravo zbog nejdnakosti navedenih i drugih elemenata, tijek i rezultati Zelenih agendi u 3 odabrane istarske općine i 1 grada među sobom se razlikuju. Unatoč razlikama, nakon svršetka rada na projektu sa zadovoljstvom možemo konstatirati da su u svim općinama i gradu zacrtani ciljevi i zadaci ostvareni.

Vjerujući da se iskustva prikupljena u radu 4 istarske općine trebaju iskoristiti i za neke buduće Zelene agende, prilikom odabira lokaliteta za provođenje ovog prvog, "eksperimentalnog" projekta pokušali smo se voditi modelom reprezentativnosti. Stoga smo odabrali Rovinj kao primjer turistički vrlo razvijenog grada koji budućnost mora potražiti u ograničavanju povećanja turističkih kapaciteta želi li sačuvati resurse i povećati kvalitetu ponude. Medulin je primjer općine velikog turističkog potencijala i stoga velikog pritiska za urbanizacijom priobalja, koji je već uzeo svoj pogubni danak. Ližnjan je turistički još uvijek nerazvijena općina ali s velikim mogućnostima koje treba usmjeriti prema održivosti. Oprtalj, izrazito poljoprivredna općina unutrašnjosti Istre, vrijedne kulturne i prirodne baštine, u dugoročnoj perspektivi ima resurse za razvoj ekološke poljoprivrede i turizma prijateljskog prema okolišu.

Premda su se u svakom od navedenih lokaliteta aktivnosti razvijale prema okolnostima tj. na različiti način, plan rada je u početku usklađen i proveden po istom obrascu. Od gradskog i općinskih poglavarstava smo u samom početku zatražili i dobili pristanak na sudjelovanje u projektu. Projekt smo im zatim na sjednicama Vijeća i predstavili. Sljedeći korak bio je okupljanje na jednom sastanku što većeg broja aktera, građana, njihovih udruženja, predstavnika gospodarskog sektora i lokalne uprave. Na tom smo sastanku od prisutnih zatražili da utvrde vrijednosti u svom okolišu koje bi željeli sačuvati te da među njima utvrde prioritete. Uslijedilo je formiranje radnih grupa prema zajednički prihvaćenim prioritetima. Broj i članovi radnih grupa su se tijekom projekta mijenjali tj. proširivali ili sužavali s obzirom na vrstu aktivnosti kojom se grupa bavila. Učestalost i intenzitet rada grupa su također bili neujednačeni. Međutim, sve su grupe odradile isti posao: utvrdile su postojeće stanje odabranog resursa, utvrdile postojanje (ili ne) negativnog trenda, pokušale pronaći alternativno rješenje ili održiv model korištenja datim resursom. Temeljem rezultata rada u grupama i konsenzusa svih aktera, izrađeni su planovi održivog korištenja odabranim vrijednostima u okolišu koje smo nazvali Zelenim agendama. Zelena agenda Grada Rovinja je plan održivog korištenja priobaljem, površinskim i podzemnim vodama te plan očuvanja vrijedne starogradske jezgre. Općina Medulin je Zelenom agendom utvrdila aktivnosti neophodne za očuvanje priobalja, krajolika i kulturne baštine. Općina Ližnjan je Zelenom agendom dobila plan za očuvanje priobalja, kulturne i prirodne baštine te pitkih voda. Oprtaljski plan donosi smjernice za razvitak ekološke poljoprivrede, turizma prijateljskog prema okolišu te očuvanja izvora pitkih voda na području općine. Zanimljivo je kako su odabrane vrijednosti u okolišu u svim općinama gotovo identične. Svijest o potrebi njihovog očuvanja, dakle, postoji. Ono što je nedostajalo su bili konkretni planovi i aktivnosti na njihovoj zaštiti. Upravo tu prazninu ispunile su naše Zelene agende.

U prvom dijelu projekta izrađivali smo planove odnosno dokumente, koji su nadležna općinska i gradsko tijelo službeno i usvojili. U drugom smo provodili pilot-projekte navedene u Zelenim agendama i stvarali preduvjete za provođenje preostalih aktivnosti predviđenih za realizaciju nakon formalnog svršetka projekta.

PROVEDENI PILOT-PROJEKTI

Rovinj

Tiskali smo 500 knjižica Zelena agenda grada Rovinja.

Održavanje obale: provođenje kampanje "Eko-čuvari plaža u zimskom periodu" s učenicima rovinjskih srednjih škola (učenike koji su sudjelovali u kampanji nagradili smo izletom u Eko-centar Beli na Cresu), uvrštavanje rovinjskih plaža u vrlo popularni talijanski vodič kroz najočuvanije plaže

Očuvanje starogradske jezgre: izložba fotografija starogradske jezgre u suradnji s rovinjskim mladim arhitektima s ciljem osvješćivanja i edukacije lokalnog stanovništva, promocija starogradske jezgre kao jedinstvene kulturno-spomeničke vrijednosti postavljanjem obavijesnih ploča na ulazu u grad kojima se skreće pažnja na spomenički status grada, tematski jumbo plakati TZ Rovinja, organizacija okruglog stola na temu divlje gradnje

Kampanja informiranja građana o odvojenom sakupljanju otpada: postavljanje 12 spremnika za selektivno sakupljanje otpada, izrada i distribucija prospekta uputama o odvojenom sakupljanju otpada u sva rovinjska domaćinstva

Očuvanje krških lokvi i močvarnih staništa: izrada Studije revitalizacije lokve Lamadapilis, izrada i distribucija prospekta o posebnom ornitološkom rezervatu Palud

Poticanje sudjelovanja građana u donošenju odluka o lokalnim poslovima: predavanje "Kako osnovati mjesni odbor u Rovinju?" (slika 2)

Slika 2. 1. ožujka 2005. - Predavanje "Kako osnovati mjesni odbor u Rovinju?"

Medulin

Slika 3. 14. prosinca 2003. - Dan Zelene agende općine Medulin

Tiskali smo 1000 knjižica Zelena agenda općine Medulin i distribuirali ih domaćinstvima.

Zaštita prirodnih vrijednosti: tiskanje različitih info i edukativnih materijala (razglednice, naljepnice, prospekti, plakati) o nužnosti zaštite livada posidonije u medulinskom akvatoriju, izrada dokumentarnog filma "Livade posidonije – riznice biološke raznolikosti Jadrana" i njegovo prikazivanje na 3 domaća i 5 međunarodnih festivala, u naseljima općine, školama i različitim javnim mjestima, izrada velikog info-panoa o livadama posidonije i njegovo postavljanje unutar zaštićenog krajolika na Rtu Kamenjaku, organizacija predavanja "Kako uspješno upravljati zaštićenim dijelovima prirode", izrada i distribucija prospekta o zaštićenom predjelu Rta Kamenjaka na hrvatskom i engleskom jeziku

Kampanja informiranja građana o odvojenom sakupljanju otpada: izrada i distribucija u sva domaćinstva prospekta s uputama o odvojenom sakupljanju otpada, provođenje kampanje o odvojenom sakupljanju jestivog ulja iz medulinskih ugostiteljskih objekata

Očuvanje kulturne baštine: promocija ideje obnavljanja medulinskih mlinova-vjetrenjača, izrada prospekata o medulinskim tradicionalnim jelima, dječjim pjesmama i vjetrenjačama, izrada multimedijalne prezentacije o medulinskoj kulturnoj baštini

Edukacija djece: organiziranje i opremanje eko-patrola Osnovne škole Dr. Mate Demarin, održavanje eko-radionica i predavanja o bioraznolikosti

Ližnjan

Tiskali smo 2000 knjižica Zelena agenda općine Ližnjan i distribuirali ih u sva ližnjanska domaćinstva.

Promocija održivih oblika turizma: izrada i prikazivanje dokumentarnog filma o olupini broda C. Rossarol potopljenog u ližnjanskom akvatoriju zbog poticanja ronilačkog turizma

Valoriziranje kulturne i prirodne baštine: izrada karte prirodnih i kulturnih vrijednosti općine,

postavljanje 3 info-izloga s kartama i drugim informacijama o kulturnoj i prirodnoj baštini općine, opremanje Turističkog ureda Ližnjana televizorom i DVD-om, financiranje opremanja botaničkog vrta u Osnovnoj školi Ližnjan i njihovih eko-patrola (slika 4)

Slika 4. 22. travnja 2005. - otvaranje botaničkog vrta u osnovnoj školi Ližnjan na Dan planeta Zemlje

Oprtalj

Tiskali smo 500 knjižica Zeleni plan za općinu Oprtalj.

Promocija turizma prijateljskog prema okolišu: kampanja za reguliranje enduro-motociklizma u srednjoj i sjevernoj Istri, tisak i distribucija prospekta "Oprtalj, eko-turistički san"

Očuvanje podzemnih i površinskih voda: popisivanje i bilježenje stanja svih izvora pitke vode na području općine, pokretanje kampanje "S.O.S za Motovunsku šumu", izrada postera na tu temu, tisak knjižice "Obnova Motovunske šume obnovom starog toka rijeke Mirne" (slika 5)

Slika 5. 1. ožujka 2005. - okupljanje svih aktera u Općini Oprtalj zainteresiranih za provođenje kampanje "S.O.S za Motovunsku šumu i revitalizacije starog toka rijeke Mirne"

ŠTO JE TO ZELENA AGENDA?

Skup o Zemlji, održan u Rio de Janieru 1992. na kojem se okupio dotad najveći broj čelnika vlada, svjetsku je pažnju usmjerio na najkritičnije probleme pred kojima se nalazi stanovništvo Zemlje i usvojio dokument AGENDA 21 (Program za 21. stoljeće), plan djelovanja na njihovom rješavanju. Radi se o dokumentu koji je uveo pojam održivog razvoja, «novu epohu gospodarskog razvoja prihvatljivog za okoliš».

Budući da sve gospodarske aktivnosti moraju voditi računa o zaštiti okoliša odnosno da elementi zaštite okoliša moraju biti integrirani u sva područja djelovanja, nije dovoljno da se na nacionalnim

nivoima formuliraju strategije već je potrebno da se u proces uključe regionalne i lokalne vlasti te građani. U Agendi 21 je istaknuta ključna uloga lokalne uprave u ostvarivanju održivog razvoja. Provođenje ideje održivog razvoja na lokalnoj razini, u kojem je lokalna uprava u partnerskom odnosu sa svim sektorima lokalne zajednice, naziva se LOKALNA AGENDA 21.

«Lokalna agenda 21» je cjeloviti i kompleksni pristup/dokument razvoja lokalne zajednice i njegova bi izrada iziskivala vrijeme i novac koji nismo imali na raspolaganju. Našim projektom izradili smo ZELENE AGENDE, dokumente koji se temelje na Lokalnoj agendi 21 ali ne obuhvaćaju sve njegove aspekte već težište stavljaju na njen okolišni odnosno ekološki aspekt.

Zelena Istra

Gajeva 3

52100 Pula

tel. /faks 052 / 506 065

udruga-zelena-istra@pu.t-com.hr

www.zelena-istra.hr

Zelena Istra je nevladino, nestranačko i neprofitno udruženje građana za zaštitu okoliša. Osnovni ciljevi Zelene Istre su zaštita okoliša i prirodnih bogatstava, poticanje sudjelovanja javnosti u procesu donošenja odluka iz područja zaštite okoliša, informiranje građana o temama s područja zaštite prirode i okoliša, jačanje uloge javnosti u ostvarivanju ustavnog prava na zdrav okoliš, promicanje održivog razvoja, jačanje utjecaja organiziranog civilnog društva s područja zaštite okoliša. Djelatnost Zelene Istre odvija se kroz akcije, projekte i kampanje, na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Više o udruzi pročitajte na www.zelena.istra.hr